

Бабійчук Ірина

викладач кафедри інновацій, інформаційної діяльності в освіті
та навчання за міжнародними проектами,

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту,
м. Київ, Україна

Дишкант Олена

доцент кафедри інновацій, інформаційної діяльності в освіті
та навчання за міжнародними проектами,

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту,
м. Київ, Україна

Романюк Наталія

викладач кафедри інновацій, інформаційної діяльності в освіті
та навчання за міжнародними проектами,

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту,
м. Київ, Україна,

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ДІЯМ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ З ГРОМАДАМИ

Анотація. Розгляд сучасних форм та методів подачі навчального матеріалу з метою створення умов для вдосконалення механізму організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Ключові слова: інтерактивні, інноваційні та дистанційні методи навчання.

***Annotation.** Consideration of modern forms of methods of providing educational material and creating conditions for improving the mechanism of organizing public training in emergency situations.*

***Key words:** interactive, innovative and distance learning methods.*

Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях у Кодексі цивільного захисту України визначене, як складова захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Отримання відповідних знань з цивільного захисту надає можливість зменшення ризику прийняття неправильного рішення щодо організації заходів із ліквідації наслідків надзвичайних подій (ситуацій) посадовими особами, які організують і здійснюють дану роботу [1].

Дані заходи потребують спільних скоординованих зусиль центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, постійного пошуку та використання нових форм та методів подачі навчального матеріалу з метою створення умов для вдосконалення механізму організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях [2].

Потреба у своєчасному і систематичному оновленні і поглибленні знань, умінь та навичок, необхідних для виконання певних функцій щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, здійснення ефективного управління у сфері цивільного захисту, вимагає поряд з традиційними формами роботи впровадження і нестандартних форм, що залучають усіх учасників освітнього процесу до активної професійної діяльності в сфері цивільного захисту.

Враховуючи вимоги ст. 9 Закону України «Про освіту», кожен має право здобувати освіту в різних формах або поєднувати їх. Сучасні технології навчання потребують високого рівня професіоналізму, педагогічної майстерності викладача та систематичної, цілеспрямованої підготовки до проведення занять.

Дослідження сучасних психологів підтверджують, що слухач може, читаючи очима, запам'ятати 10% інформації, слухаючи - 26%, обговорюючи - 70%, навчаючи інших - 95% [3].

Залежно від джерела подачі і сприйняття навчальної інформації виділяють методи: словесні, наочні, практичні.

За характером пізнавальної діяльності розрізняють такі провідні методи навчання: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; частково-пошуковий; дослідницький; проблемного викладу.

За системним підходом до навчального процесу виділяють прийоми і методи навчання:

- організації і проведення навчання;
- стимулювання і мотивації слухачів;
- контролю і самоконтролю в навчанні;
- інтегровані методи.

Метод навчання – це особлива форма організації навчального процесу і подачі матеріалу. Метод варто відрізнити від прийому. Прийом навчання – це лише частина методу, окремий вид роботи викладача зі слухачами. Сукупність прийомів і технік певного типу вже визначається як методика викладання [4].

Доречно під час навчань з питань цивільного захисту використовувати інтерактивні методи. Такі методи навчання спрямовані на словесну і практичну взаємодію педагога та слухача, а також на взаємодію слухачів між собою. Під час подібних занять організовується зворотній зв'язок, тобто слухач може отримати відповіді або поради від викладача або колег стосовно алгоритму прийняття рішень у повсякденному житті та роботі.

Під час взаємодії слухачів між собою, викладач виступає координатором і пильнує, щоб учасники навчального процесу не виходили за рамки навчальних і етичних норм. Ці методи у навчанні є одними з найбільш ефективних, оскільки активізують та удосконалюють мисленнєві і комунікативні здібності. Отримавши

рекомендацію від викладача, можна відразу ж виправити помилку і закріпити в пам'яті та на практиці правильне виконання.

Варто додати, що інтерактивні методи застосовуються у вивченні будь-якого предмета чи дисципліни, а особливо про вивченні питань організації заходів з цивільного захисту. Важливими складовими інтерактивного навчання можуть бути аналіз історій і ситуацій, кейсовий метод, дискусії, дебати, полеміки, мозковий штурм, робота в групах та ігрове перевтілення.

Заслужують на увагу також активні методи навчання. На відміну від інтерактивних, активні методи передбачають безпосередню участь слухачів у виконанні практичних завдань і вправ, іноді без взаємодії між собою. Водночас інтерактивне спілкування з викладачем зберігається. Такі методи найбільш дієві, але застосовувати їх на ранніх етапах навчання неефективно. Слухачі повинні отримати відповідний багаж знань і елементарних навичок. Такі методи вимагають високої організованості та самостійності, наприклад: моделювання професійної діяльності, навчання інших, метод активних ігор.

Сьогодні все очевиднішим стає той факт, що традиційна передача знань, умінь і навичок, не може сприяти повноцінному гармонійному розвитку кожної особистості, тому викладачі активно використовують саме інноваційні методи навчання: як цілком нові, так і оновлені традиційні методами викладання, а також авторські методики. Вцілому ці методи поєднують інтерактивні і комп'ютерні технології та дозволяють встановити ділову співпрацю між учасниками освітнього процесу.

До таких методів можна віднести навчання, спрямоване на розвиток навичок, умінь і якостей, які знадобляться в подальшій роботі. Викладач підбирає практичні завдання, максимально наближені до професійних задач: заняття-аукціон, заняття-лабіринт, заняття-подорож, заняття-ділова зустріч, заняття-навчальна конференція, заняття-експедиція, заняття-виставка, заняття-інсценування, заняття-експеримент, тощо, й нові форми роботи з інформацією за

допомогою комп'ютера: складання ментальних карт, відеооглядів, сторітелінг, скрайбінг, портфоліо.

Не потрібно ігнорувати наочні методи навчання, що засновані на візуальному сприйнятті інформації. Існують різні форми подачі візуальної інформації: карти, схеми, таблиці, графіки, діаграми; зображення, картини, зарисовки, фотографії; ментальні та інтерактивні карти; відеоролики; стрічки новин чи подій; віртуальні екскурсії; квести, кросворди тощо.

В умовах сьогодення (пандемії Covid-19) особливої актуальності набувають дистанційні методи навчання. За допомогою інформаційних технологій викладач має змогу організувати заняття на відстані. Головною умовою є відмінне володіння різними он-лайн ресурсами: платформами, інтерактивними дошками, програмами, конструкторами тестів тощо. Ці методи нічим не відрізняються від традиційних, крім он-лайн формату: відеолекції або практичні заняття, семінари, конференції з обміну досвідом. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Moodle, FreeConferenceCall, Edmodo, iSpring Online та інші.

Деякі вищі навчальні заклади та навчально-методичні центри сфери цивільного захисту організують он-лайн дискусії, індивідуальні чи групові консультації, надають додаткові роз'яснення щодо виконання завдань через чати та e-mail посилання, організують он-лайн тестування за допомогою різних електронних застосунків. Корисними та доречними стають відеозаписи лекцій, практичних занять, які слухачі мають змогу переглядати у зручний час та повторювати у разі необхідності.

Вищезазначене ще раз доводить, що існує безліч сучасних, інноваційних, інтерактивних та дистанційних форм і методів подачі навчального матеріалу. Опанування та втілення в освітній процес сучасних технічних можливостей є запорукою удосконалення механізму організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Збірка кращих практик місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту та безпеки громад (2018–2020 роки) / О.Я. Лещенко, С.А. Кудін, В.М. Михайлов, М.В. Андрієнко, В.Ф. Коробкін, Н.М. Романюк, Б.О. Овчаренко; за заг. ред. П.Б. Волянського, С.А. Парталіяна. Київ : ІДУНДЦЗ, 2021. 626 с.

2. Перші кроки щодо організації цивільного захисту на базовому рівні місцевого самоврядування: 15 серій практичних поради-ків / О.Я. Лещенко, С.А. Кудін, В.М. Михайлов, М.В. Андрієнко, В.Ф. Коробкін, Н.М. Романюк, Л.В. Калиненко, за заг. ред. П.Б. Волянського, С.А. Парталіяна. К. : ІДУ НД ЦЗ, 2021, 495 с.

3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. - К. : Наукова думка, 2002. - 136 с.

4. Електронне посилання: <https://buki.com.ua/news/metodi-navchannya-pro-yaki-mae-znaty-kozhniy-vykladach/>.